

Innehåll

Introduktion	7
1 Cases tæt på kroppen	13
<hr/>	
Plads til vilde børn	15
BALDER BRØNDSTED	
Bevægelsesoplevelser	31
CHARLOTTE SVENDLER NIELSEN	
Bambi på isen	45
NIKLAS KAYSEN PETERSEN	
Hvordan bevæger bevægelsen?	55
STINE DEGERBØL	
Det handlingsduelige menneske i den usædvanlige krop	73
HELLE AHREND & KURT CURTH	
2 Kropslige oplevelser og forbindelsen mellem krop, psyke og verden	83
<hr/>	
Bevægelses- og oplevelsesrum skole	85
SØREN NAGBØL	
Den kosmiske krop	115
LIS ENGEL	
Mindfulness i et kropsårvågenheds perspektiv	131
REINHARD STELTER	
Bevægelsespsykologi	143
HELLE WINTHER	

3 Kroppens sociale konfigurationer 157

Topografi, krop og idræt 159

NIELS KAYSER NIELSEN

Towards New Forms of Popular Football? 171

PETER MINDEGAARD

På jagt efter kroppen i friluftslivet 183

SØREN ANDKJÆR

4 Kroppen som basis, sprog og viden 199

Tæt på kroppen i nutidens og fremtidens
idrætsforskning 201

LIS ENGEL & HELLE WINTHER

How to Study Body Culture:
Observing Human Practice 215

HENNING EICHBERG

Forfatterpræsentationer 231

Introduktion

Hvordan kan kroppens lyst, kraft, nærvær, sanselighed, sårbarhed og glæde beskrives? Hvordan kan man forske i idrættens løssluppenhed, identitetskriser, sejre og nederlag – i den bevægelsesmæssige poesi, der opstår i det mellemkropslige? Denne antologi foregår i naturen, i luften, på isen, i skolegården, på fodboldbanen og i bevægelsesrummet. Den giver bud på, hvordan forskningen kan komme *tæt på kroppen*. Antologien fokuserer på en hidtil underbelyst tilgang til forskning inden for krops- og bevægelseskulturer.

Idrætsforskningen kan tilnærme sig emnet ”idræt og mennesket” på mange forskellige måder, og hver af disse har udviklet sit eget særlige faglige rum og sit eget sprog. Vi kan forenklet set tale om tre hovedstrømninger. Den første – den sociologisk-strukturelle strømning – vil måske definere idrætsfeltet som en mangfoldighed af organiserede strukturer og processer, der kan beskrives i abstrakte systemiske termer. Den historistiske strømning kunne derimod se idræt som konkurrencer og møder, der foregår i en given tid, og som kan rekonstrueres til en fortløbende kæde af konkrete begivenheder og mennesker, der forbindes til historisk udvikling. Begge disse strømninger har deres særlige perspektiver og styrker, og begge har en stærk tradition i nordisk idrætsforskning. Dog har dansk humanistisk idrætsforskning i de sidste tre eller fire årtier forsøgt at opbløde denne polarisering. Samarbejdet mellem historikere og sociologer, antropologer, pædagoger, psykologer og praktikerforskere, har ført til udviklingen af en tredje tilgang, studier i krops- og bevægelseskulturer.

Denne tredje tilgang omfatter en række kvalitative tilgange bl.a. også den fænomenologiske tilgang. Det er en kvalitativ tilgang, der ser den levende krop-i-verden som sensitiv medskaber af konkrete personlige

og kulturelle relationer og kropsligt forankret viden. Erkendelse skabes gennem det levende møde. Subjektivitet kan ikke eksistere uden at være forbundet med objektivitet og omvendt. Forskeren bevæger sig dynamisk i relation til den verden, vedkommende undersøger.

Samtidig søger bevægelsesforskeren at finde metoder, som kan fange det konkrete og sanselige i den kropslige praksis og dermed favne det levende møde.

Nærværende antologi præsenterer denne tilgang i sin mangfoldighed. Den vil synliggøre et udviklingsfelt til inspiration for aktuel og fremtidig idrætsforskning i Norden. Artiklerne viser forskellige muligheder indenfor studiet af krops- og bevægelseskulturer.

Antologiens første del åbner med en række *cases*, der med inspiration fra narrative og fænomenologiske forskningstilgange går tæt på kroppen i forsøget på at belyse erfarings- og læreprocesser i forskellige idrætslige kontekster. Artiklen "Plads til de vilde børn" af Balder Brøndsted tager udgangspunkt i et tema om idrætten som pædagogisk redskab i børnehaven. Læseren møder Janus, Ali og andre vilde drenge, der udfordrer forfatterens indforståethed om idræt som socialt vidundermiddel.

Også artiklen "Bevægelsesoplevelser" af Charlotte Svendler Nielsen foregår i børnenes univers. Den fokuserer på kropslige og kommunikative læreprocesser med børn. Artiklen giver desuden bud på, hvordan undervisning og forskning kan foregå i en levende proces, hvor forskere og andre professionelle kan få børnene og deres erfaringer og oplevelser i tale ved at gøre brug af sanselige og multimodale interviews.

Artiklen "Bambi på isen" af Niklas Kaysen Petersen foregår på og underfor ishockeybanen og bygger på en autoetnografisk fortælling. Fortællingen handler om at være ny i en idræt, og kredser om, hvordan accept, fællesskab og idrætslige oplevelser påvirker og ændrer forfatterens selvopfattelse, identitet og krop.

Stine Degerbøls artikel om nycirkus foregår i luften. Med afsæt i tre luftartisters fortællinger om deres hverdag på en international nycirkusskole, handler artiklen om betydninger ved at arbejde professionelt med kroppen som materiale. Luftartistens konstant nærværende krop er nemlig både privat og offentlig, subjekt og objekt på en gang.

Også i case-fortællingen af praktikerne Helle Ahrends og Kurt Curth er kroppens nærvær presserende, men her med en ofte smertelig og uoverskuelig påtrængenhed. "Det handleduelige menneske i den usædvanlige krop" bevæger sig i spændingsfeltet mellem den dysfunktionelle

og handleduelige kropslighed og tager afsæt i fortællinger fra forfatterens idrætsundervisning med hjerneskedede kursister.

Antologiens andet tema handler om *kropslige oplevelser og forbindelsen mellem krop, psyke og verden*. Med udgangspunkt i oplevelsesanalyse diskuterer Søren Nagbøl i sin artikel "Bevægelses- og oplevelsesrum i skole", hvordan de arkitektoniske og landskabsmæssige iscenesættelser påvirker børns og unges sanselighed i en kompleks verden. Han beskriver, hvordan nye skoleanlæg med en æstetisk ramme kan animere børn og unge til selvstændige og komplekse læringsprocesser i fremtidens skole, og efterlyser en højere grad af sansebevidsthed hos pædagoger, lærere, arkitekter og forskere.

Også Lis Engel tager udgangspunkt i oplevelsesanalysen. Under overskriften "the body-cosmos" sætter hun fokus på Chris Cunninghams populære videokunst som en case til at udforske, hvordan kropsoplevelse og erkendelse er æstetisk sammenvævede med forskellige dimensioner og niveauer af betydning. Kapitlet synliggøre den levende krop som kilde for oplevelsens og erkendelsens mangedimensionalitet og betydningsrum.

Idræt har også muligheden for at skabe øget opmærksomhed og mental eller spirituel tilstedeværelse. I artiklen om "Mindfulness i et kropslig årvågenheds perspektiv" beskriver og fortolker Reinhard Stelter en case om meditation ved hjælp af 'mindfulness'. Begrebet mindfulness vinder stigende interesse inden for sundhed, uddannelse og personlighedsudvikling og må også ses i lyset af de stigende krav til selvdannelse, som den hastige samfundsforandring kræver.

Personlig udvikling er også temaet for artiklen "Bevægelsespsykologi – om identitetsprocesser og kropsligt forankrede forandringsprocesser" af Helle Winther. Med udgangspunkt i praktikerforskning og poetiske fænomenologisk inspirerede fortællinger fra bevægelsepædagogik og danseterapi belyses menneskelige udviklingstemaer i en bevægelsespsykologisk og helhedsorienteret kontekst.

Tredje tema i antologien handler om kroppens *sociale konfigurationer*. Her belyser Niels Kayser Nielsen, hvordan idrættens kropslige forankring er indskrevet i idrættens topografi. Den rumlige dimension har derfor en afgørende og hidtil overset betydning, og forfatteren skriver ud fra et kulturelt-økologisk argument.

Og idræt er ikke kun *et* felt, ikke engang fodboldspillet er et samlet ensartet fænomen, når det studeres gennem et kropskulturelt perspektiv. Peter Mindegaard anvender konfigurationsanalysen til at skelne

mellem standardmodellen for sportificeret fodbold og andre ”folkelige” versioner af fodbold. Dette bidrager til en etnografisk og sociologisk-antropologisk forståelse af idræt.

Søren Andkjærs artikel ”På jagt efter kroppen i friluftslivet” tager udgangspunkt i en undren over, hvorfor der skrives så lidt om kropslige erfaringer i forbindelse med friluftsliv, og forskning i feltet ofte overskygges af ideologiske diskussioner. Artiklen undersøger kropslige oplevelser i friluftsliv og bevæger sig mellem stilhed og sensationer, stemninger og eventyr.

Antologiens afsluttes gennem overordnet at se på *kroppen som basis og dets forhold til sprog og viden*. Lis Engel og Helle Winther gennemgår i artiklen ”Tæt på kroppen – om nutidens og fremtidens idrætsforskning” flere aktuelle og internationalt funderede forskningsansatser som fænomenologi, postmoderne erkendelsesteori, oplevelsesanalyse og autoetnografi samt performativ social science. Bevægelsesfortællinger om parkour og butohdans konkretiserer og billedliggør disse ansatser.

Henning Eichbergs artikel ”How to study body culture? Observing practice” tager udgangspunkt i andre dele af den humanistisk samfundsvidenskabelige forskning om kropskultur og om kroppen som eksistentiel livsbetingelse. Han rejser spørgsmål om de grundlæggende relationer mellem den ”materielle” basis for menneskets kropslige praktikker på den ene side og betydningens ”ideelle” superstrukturer på den anden. Dermed får kropskulturforskningen en central placering i en ny forståelse af den materialistiske filosofi.

Begge artikler trækker altså på forskellige måder tråde til kropsfilosofien. De markerer en afslutning på antologien og samtidig en bevægelse fremad mod fremtidige udviklingsmuligheder inden for nordisk og international forskning i krops- og bevægelseskulturer.

Når man bevæger sig ”tæt på kroppen”, er forskningen nemlig konstant udfordret af kroppens kompleksitet og multidimensionalitet og af den svært beskrivelige forbindelse mellem krop og verden. Selvom sprog og oplevelse er vævet ind i hinanden, kan de hverken reduceres til eller erstatte hinanden. Derfor står idrætsforskerne med dilemmaet mellem krop og sprog og er dermed udfordret af samspillet mellem erfaringsbaserede, diskursive og samfundsmæssige dimensioner af kropsligheden – eller af modsigelser mellem disse.

Antologiens artikelmosaik viser ikke kun nye metodiske muligheder for udforskningen af krop, idræt og bevægelse indenfor den givne idrætsverden. Den udvider også opmærksomhedsspektret ved at inklu-

dere aktiviteter, som hidtil har været marginaliseret eller helt overset i konventionel idrætsforskning. Leg og spil, meditation, friluftsliv, kunst, dans og terapi fortjener øget opmærksomhed. Idræt er et oplagt sted til at studere kropskultur – som bevægelseskulturer i flertal.

Henning Eichberg | Lis Engel | Helle Winther